

Stichting Europees Keramisch Werkcentrum

Geadviseerd subsidiebedrag: € 667.600

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.275.000

Over de instelling

Stichting Europees Keramisch Werkcentrum (hierna: EKWC), beeldende kunst, postacademische instellingen, Oisterwijk

De kernactiviteit van EKWC is het verzorgen van een internationaal toonaangevend postacademisch begeleidingsprogramma op het terrein van de beeldende kunst, in het medium keramiek. In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil de instelling jaarlijks veertig Nederlandse en internationale kunstenaars, architecten en vormgevers verwelkomen, ieder voor een residentieperiode van drie maanden. EKWC, dat sinds 1969 bestaat, profileert zich met haar residentieprogramma 'EKWC Classic' en onderzoekscentrum 'EKWC Research' als 'internationaal toonaangevende aanjager voor de artistieke en technische ontwikkeling van keramiek in kunst, vormgeving en architectuur'. Het activiteitenplan voor de periode 2025 - 2028 is gericht op stabiliteit en kwalitatieve groei. In haar langetermijnvisie streeft EKWC naar essentiële vernieuwing door een verandering van de manier van werken: meer flexibiliteit, diversiteit en inhoudelijke verdieping van het residentieprogramma (met 40 in plaats van de huidige 60 deelnemers per jaar) en meer ruimte voor interdisciplinair onderzoek naar de toepassingen van klei en keramiek binnen het onderzoeksprogramma. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn een betere balans tussen ecologische, economische en sociale waarden en de wens bij te dragen aan maatschappelijke transities, zoals verduurzaming. De impuls voor de researchfunctie wordt gezien als belangrijke stap in het toekomstbestendig maken van de instelling. Binnen het residentieprogramma komt een nieuwe programmalijn: 'EKWC [Co]Lab'. Hiermee wil EKWC ruimte creëren voor flexibele projecten met derden.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.34 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting Europees Keramisch Werkcentrum een subsidiebedrag toe te kennen van € 667.600. Dit bedrag is gebaseerd op het maximaal beschikbare subsidiebedrag per deelnemer volgens de regeling, waarbij het aantal van veertig deelnemers, ieder met een residentieperiode van drie maanden, wordt beschouwd als tien deelnemers op jaarbasis.

De raad adviseert bij de subsidieverlening de volgende aandachtspunten op te nemen:

- EKWC zal, gezien het beschikbare subsidiebedrag, scherpe keuzes moeten maken in het beoogde aantal (nieuwe) activiteiten. Het is belangrijk dat zij daarbij de structuur en kwaliteit van haar kerntaak binnen de Culturele basisinfrastructuur 2025 - 2028 (BIS), het residentieprogramma, bewaakt.
- Daarnaast dient zij eerlijke beloning conform de door haar gevolgde cao HBO te borgen.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Terugkijkend op de subsidieperiode 2021 - 2024 heeft EKWC haar kerntaak, talentontwikkeling binnen het residentieprogramma, goed uitgevoerd. Daarbij bleef ze vernieuwing door experiment en uitwisseling centraal stellen. Ook behield ze haar reputatie van internationaal gerenommeerde en unieke postacademische instelling. De vele aanmeldingen getuigden van de erkenning die praktijkbeoefenaars uit binnen- en buitenland aan EKWC gaven. EKWC ontving een gebalanceerde selectie van landelijke en internationale residenten in verschillende stadia van hun carrière, afkomstig uit de beeldende kunst, maar ook uit de designsector, de architectuur en minder verwante disciplines als circus, literatuur en muziek. De selectieprocedure werd aangescherpt door ook externe deskundigen te betrekken. De keramiekwerkplaatsen en ateliers waren goed verzorgd, de eigen adviseurs werden verder geschoold. Een pilot rond inhoudelijk-conceptuele begeleiding door conservatoren en curatoren, een noviteit voor de puur ambachtelijke begeleiding door EKWC, werd echter stopgezet. De raad had begrip voor de redenen, maar twijfels bij het alternatief dat EKWC voorstelde.

Het activiteitenplan van EKWC voor de subsidieperiode 2025 - 2028 is artistiek-inhoudelijk vooruitstrevend en sluit aan bij haar ambitie om internationaal een leidende rol te blijven vervullen op het gebied van onderzoek naar keramiek als medium, met als specifieke focus het verduurzamen van het keramische productieproces en de (interdisciplinaire) EKWC-infrastructuur. Hierdoor blijft de instelling tevens een expertisecentrum op dit gebied.

De raad is positief over de toelichting op het residentieprogramma 'EKWC Classic'. EKWC is transparant over het doel en de opbrengst van het postacademische traject, en de activiteiten en faciliteiten die deelnemers krijgen aangeboden. Vanaf 2024 wil ze alumni inzetten als ambassadeurs. De raad is benieuwd naar het effect hiervan op de selectie in de jaren 2025 - 2028. Verder

waardeert hij de inzet op transgenerationele kennisdeling binnen het programma. Ook begrijpt hij EKWC's behoefte aan meer flexibiliteit, diversiteit en inhoudelijke verdieping en verbreding. Wel vindt hij de 'Kitchen Talks' (informele bijeenkomsten rond een actueel thema) hiervoor nog te algemeen beschreven. De voorbeelden hadden van een meer eigen kijk op de actuele discourses mogen getuigen. Terwijl EKWC voor de 'Kitchen Talks' experts van buiten en uit haar netwerk van alumni en partners wil uitnodigen, zouden de residenten zelf ook al inspirerende 'gastprekers' kunnen zijn vanwege hun uiteenlopende (inter)culturele achtergronden, leeftijden en werkervaringen in verschillende kunstdisciplines.

EKWC wil samen met de residenten het onderzoeksprogramma 'EKWC Research' een impuls geven, als belangrijke stap in het toekomstbestendig maken van de instelling. De raad vindt de drie interdisciplinaire onderzoeksthema's interessant. 'Building with clay' en 'Sustainability & Circularity' zijn gekoppeld aan maatschappelijke vraagstukken en in 'Soundlab' – een eind 2023 geopende geluids- en keramiekstudio waar tevens publieke optredens en uitvoeringen plaatsvinden – wil EKWC haar positie omtrent keramiek, muziek en geluid uitbreiden en het internationale kennisnetwerk verbreden. Deze plannen wekken het vertrouwen dat EKWC in de subsidieperiode 2025 - 2028 het 'oude' medium keramiek binnen de kunsten zal blijven ontwikkelen en urgentie en zeggingskracht zal blijven geven.

In de nieuwe programmaliijn 'EKWC [Co]Lab' brengt EKWC projecten en residenties onder die niet passen in het vaste tijdsbestek van drie maanden. Door flexibele werkperiodes in te voeren voor multidisciplinaire projecten met creatieve makers en een of meer opdrachtgevers verwacht EKWC nog relevanter te worden voor maatschappelijke partners, en tegelijkertijd met de projectresultaten haar residentie- en onderzoeksprogramma inhoudelijk te blijven versterken. De raad constateert dat EKWC onvoldoende toelicht wat zij verstaat onder de flexibele werkperiodes binnen 'EKWC [Co]Lab': gaat het om een andere vorm van residenties met juist kortere en/of langere termijnen die al dan niet aaneengesloten zijn? Gaat het bij de creatieve makers mogelijk om een (deels) ander type resident dan in het reguliere residentieprogramma?

Voor de essentiële vernieuwing binnen het residentie- en onderzoeksprogramma verwacht EKWC uitbreiding van het kernteam met 5 fte nodig te hebben, maar zij beschrijft niet duidelijk hoe de nieuwe programmaliijn 'EKWC [Co]Lab' in de organisatiestructuur zal worden ingebed en gecoördineerd. Hetzelfde geldt voor de drie interdisciplinaire onderzoeksthema's binnen 'EKWC Research'. De raad waardeert de voorgenomen verandering van werken en vindt het artistiek-inhoudelijke programma voor de subsidieperiode 2025 - 2028 interessant. Wel heeft hij zorgen over de wijze waarop EKWC alle activiteiten denkt te realiseren.

De lovenswaardige ambities staan niet in verhouding tot het volgens de regeling beschikbare subsidiebedrag (zie 'Bedrijfsmatige gezondheid').

Maatschappelijke betekenis

De belangrijkste maatschappelijke betekenis van een postacademische instelling als EKWC ligt in haar kerntaak: de verdere ontwikkeling van beeldend kunstenaars en daarmee de beeldende kunstsector. EKWC heeft zich altijd nadrukkelijk ook geprofileerd als expertisecentrum ten behoeve van de keten en de buitenwereld. In de subsidieperiode 2021 - 2024 organiseerde ze (online) masterclasses, talentontwikkelingsprojecten voor het hbo en het mbo en begon ze met het *open source* digitaal toegankelijk maken van haar analoge archief. In de energiecrisis, die de instelling zwaar trof vanwege de op gas werkende keramische ovens, zag ze een kans: EKWC begon onderzoek te doen naar duurzame keramische processen en materialen, die relevant kunnen zijn voor de hele sector. Ook mochten residenten de afgelopen jaren niet meer onbeperkt experimenteren. Op het gebied van fair practice werd de kennis over dit onderwerp uitgebreid, de backoffice heringericht en het personeelsbeleid transparanter gemaakt.

In de subsidieperiode 2025 - 2028 focust EKWC op stabiliteit en kwalitatieve groei, en met een betere balans tussen ecologische, economische en sociale waarden wil zij bijdragen aan maatschappelijke transitie, zoals verduurzaming. De raad constateert een krachtige visie en heldere toelichting op de door EKWC noodzakelijk geachte verandering van werken richting een duurzamere, toekomstbestendige organisatie. Deze maatschappelijke ambitie is integraal verweven met het residentie- en onderzoeksprogramma en de beoogde nieuwe programmajijn 'EKWC [Co]Lab'.

EKWC heeft een breed netwerk van samenwerkingspartners in binnen- en buitenland, in zowel het onderwijs als het bedrijfsleven. EKWC is ook goed geworteld in de regio.

EKWC beschrijft in het activiteitenplan voldoende hoe ze haar diversiteitsbeleid vormgeeft. Met het postacademisch begeleidingsprogramma stelt ze zich open voor deelnemers van alle leeftijden (zowel jonge talenten als gevestigde makers) en deelnemers met een beperking. De raad waardeert deze inclusieve opstelling. Tegelijkertijd is EKWC zich ervan bewust dat de hoge eigen bijdrage per residentie een substantiële barrière vormt voor veel makers. In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil ze deze eigen bijdrage halveren en zo haar residentieprogramma meer toegankelijk maken voor deelnemers uit minder welgestelde landen. Wellicht zijn samenwerkingen mogelijk met bijvoorbeeld binnen- en buitenlandse fondsen die studiebeurzen verschaffen aan potentiële (internationale) deelnemers.

De raad zou graag zien dat EKWC de komende jaren nog diversere en duurzamere partnerschappen ontwikkelt. Een ander aandachtspunt is de wederkerigheid: uit de aanvraag kon hij niet goed opmaken of er een duidelijke uitwisselingsstructuur is met – bijvoorbeeld – onderwijspartners. De instelling geeft aan dat er nog een grote inhaalslag nodig is om de verscheidenheid onder haar personeel/medewerkers te bevorderen. Hiertoe wil ze onder andere meer kennis en vaardigheden op dit gebied ontwikkelen en een inclusief HR-beleid realiseren. In de aanvraag beschrijft zij voldoende aannemelijk haar beleid op dit punt.

EKWC is in haar aanvraag voldoende ingegaan op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen. Ze besteedt onder andere aandacht aan de balans tussen de openstelling van de werkplaats en de benodigde rust voor de residenten om hun werk goed te doen, voor ecologische duurzaamheid en sociale veiligheid. Dit borgt EKWC door een onafhankelijke vertrouwenspersoon en door dit regelmatig te bespreken met het team van adviseurs. Op afspraken over eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken beperkt ingegaan. EKWC zegt hieraan alleen te kunnen voldoen als zij extra subsidie krijgt, dan is het naar eigen zeggen mogelijk om de salarissen jaarlijks te indexeren op basis van de cao HBO.

Toegankelijkheid

In de subsidieperiode 2021 - 2024 heeft EKWC zich een zeer toegankelijke postacademische instelling getoond, met vier Test Cases (open dagen) per jaar en bijna wekelijkse rondleidingen, maar ook workshops voor scholieren uit het voortgezet onderwijs, exposities elders in Nederland en een heldere, aantrekkelijk vormgegeven website. De winkel en het café maakten een fysiek bezoek extra aantrekkelijk. Wel ontbrak in het jaarverslag 2022 een samenhangende visie op de beoogde publieksgroepen en -doelstellingen. Hierdoor was niet duidelijk hoe EKWC een nog diverser en inclusiever publiek wilde bereiken.

De raad vindt het een goede zaak dat EKWC zich in de subsidieperiode 2025 - 2028 wil blijven openstellen voor een breder publiek en daarmee ook haar lokale bestaansrecht verstevigt. Wel zou de raad graag zien dat er een heldere koers aan het publieksbeleid ten grondslag ligt. Als duidelijker is welke doelgroepen EKWC wil bereiken en waarom, kunnen educatie, participatie en marketing veel doeltreffender en efficiënter worden vormgegeven. Tegelijkertijd zou de raad graag zien dat EKWC een betere invulling geeft aan de principes van de Code Diversiteit & Inclusie ten aanzien van het publiek.

Enthousiast is de raad over de plannen rond digitalisering. In de afgelopen jaren startte EKWC met het *open source* ontsluiten van het bestaande deelnemersarchief via de website. De komende periode richt zij zich op het digitaal borgen en delen van haar keramische kennis met (inter)nationale

kunstenaars en andere specialisten uit het veld, bijvoorbeeld met digitale masterclasses over keramische processen, materialen en technieken. Zo wil zij haar positie als innovatief en *open source* onderzoekscentrum ('EKWC Research') nog beter verankeren. De raad vindt de beschreven strategie voor digitale kennisdeling voorbeeldstellend voor het kunstenveld en begrijpt dat expertise van buitenaf en externe financiering nodig is om de gewenste digitale transformatie te kunnen realiseren.

Bedrijfsmatige gezondheid

In de subsidieperiode 2021 - 2024 kreeg EKWC vanaf oktober 2022 een nieuwe directeur. Zij pakte de kosten crisis, veroorzaakt door gestegen energie- en materiaal prijzen en niet geïndexeerde lonen, professioneel en toekomstgericht aan. Het ontstane begrotingstekort kon niet uit eigen middelen worden gefinancierd. Dankzij extra steun van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en een lening van de provincie Noord-Brabant voor verduurzaming van het gebouw kreeg de instelling financiële zekerheid tot eind 2024. Tegelijkertijd werd een nieuwe koers ingezet: EKWC als transitie-atelier op het gebied van duurzaamheid.

Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat EKWC financieel redelijk gezond is. Met het oog op de bepleite visionaire koerswijziging die is gericht op verduurzaming en consolidatie van haar positie in subsidieperiode 2025 - 2028 vindt EKWC groei van de organisatie onontkoombaar. Zij vraagt een verruiming van het subsidiebedrag om het kernteam met 5 fte uit te breiden. De raad onderschrijft de noodzaak hiervan om alle ambities te kunnen uitvoeren, onder meer op het gebied van digitalisering en marketing & pr. Ook is versterking van het zakelijk inzicht binnen het kernteam nodig.

Volgens de subsidieregeling kan jaarlijks maximaal 66.760 euro per deelnemer beschikbaar worden gesteld. In dit licht is het voornemen van EKWC om in de periode 2025 - 2028 jaarlijks minder deelnemers te begeleiden in haar residentieprogramma geen gelukkige keuze: met veertig deelnemers en een residentieperiode van drie maanden per deelnemer ontvangt de instelling omgerekend tien deelnemers per jaar. Het is niet duidelijk of EKWC de financiële consequenties van deze keuze, die juist ruimte moet maken voor stabiliteit en kwalitatieve groei, heeft voorzien. Dat het gevraagde subsidiebedrag de gestelde limiet per deelnemer overschrijdt, heeft forse gevolgen voor de voorgestelde begroting en activiteiten. Ook de voorgestelde verbeteringen op het gebied van bedrijfsmatige gezondheid hangen hier nauw mee samen. Zo bezien moet de raad vaststellen dat de begroting voor de subsidieperiode 2025 - 2028 niet passend is binnen de regeling. EKWC zal scherpe keuzes moeten maken in het beoogde aantal (nieuwe) activiteiten. Daarbij dient zij de structuur en kwaliteit van haar kerntaak in de BIS – het residentieprogramma – te bewaken.

Tegelijkertijd begrijpt de raad dat EKWC voor grote uitgaven staat, die deels samenhangen met achterstallig onderhoud en deels met het verder verduurzamen van het keramische productieproces. De kosten voor achterstallig onderhoud, van de ovens, de digitale systemen, het gebouw, maar ook voor fair pay en het terugdringen van de workload als gevolg van een krappe bezetting, zijn volgens EKWC voornamelijk het gevolg van de hoge terugval in middelen toen de instelling in de subsidieperiode 2013 - 2016 tijdelijk haar plek in de BIS verloor. De raad begrijpt dat EKWC bij toekenning van het maximaal beschikbare subsidiebedrag volgens de regeling niet al het achterstallig onderhoud én de verdere verduurzaming van het keramische proces kan aanpakken. Echter, het keramische proces is het hart van de instelling, de verduurzaming daarvan is essentieel om toekomstbestendig te worden. De raad hoopt daarom dat het ministerie van OCW met EKWC wil meedenken over aanvullende financieringsmogelijkheden voor EKWC.

EKWC licht de toepassing van vrijwel alle principes van de Governance Code Cultuur goed toe. De raad had echter wel graag gelezen hoe het bewustzijn van rol, taken en verantwoordelijkheden van bestuur en raad van toezicht wordt geborgd. Hij hecht eraan dat EKWC genoemd punt in het eerstvolgende jaarverslag verder heeft uitgewerkt. Tot slot waardeert de raad het feit dat twee kunstenaars zitting hebben in de huidige raad van toezicht, waaronder de voorzitter.

Geografische spreiding

EKWC is gevestigd in Oisterwijk. Binnen de categorie Postacademische instellingen kan een goede geografische spreiding worden gerealiseerd op basis van de betreffende bepaling in de regeling.